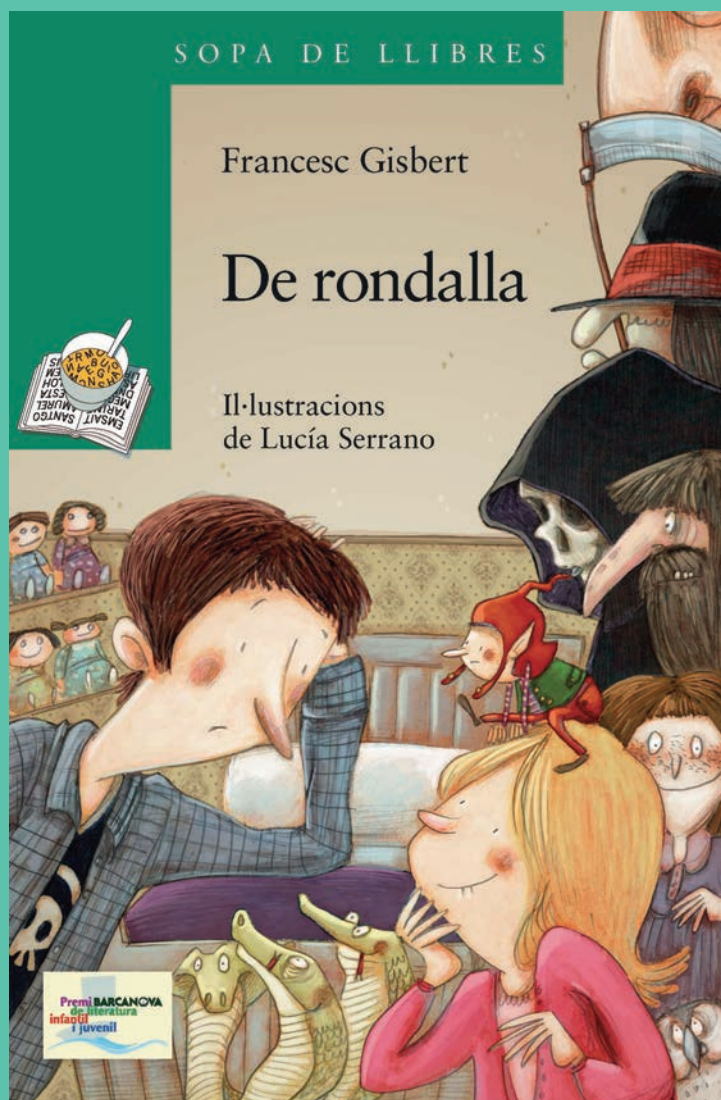

EINES PER TREBALLAR LA LECTURA A LES AULES

Goretti Cajide

ÍNDEX

L'OBRA I EL SEU ENTORN	PÀG.
Fitxa tècnica	3
Introducció	3
L'autor	4
La il·lustradora	4
L'argument	5
Gènere, estil i context literari	5
El tema i els subtemes	6
Informació complementària sobre l'autor i la seva obra	6
PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA	
Abans de la lectura	9
Durant la lectura	10
Després de la lectura	25
Avaluació	30
PROPOSTES PER A LA DIVERSITAT	
Activitats de reforç	32
Activitats d'ampliació	34
L'OPINIÓ DEL LECTOR O LA LECTORA	
Opinions i valoracions	36
PROPOSTES LÚDIQUES	
Entreteniments	37
INTERDISCIPLINARIETAT	
Activitats i connexions	39
LITERATURA COMPARADA	
Activitats	42
SOLUCIONARI	
Solucions	43

DE RONDALLA

L'OBRA I EL SEU ENTORN

FITXA TÈCNICA

Títol: *De rondalla*

Autor: Francesc Gisbert

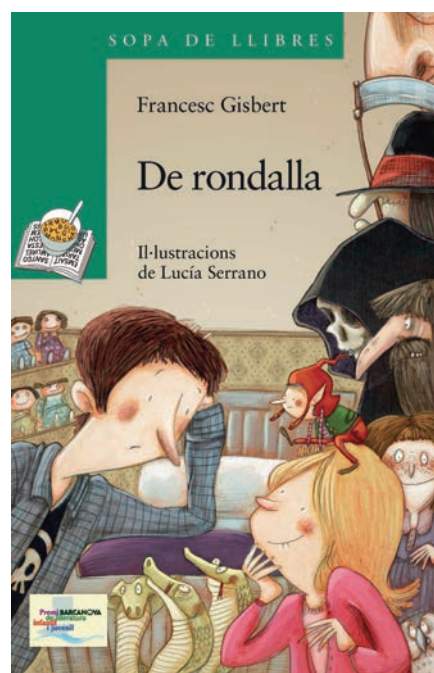
Il·lustradora: Lucía Serrano

Editorial: Barcanova

Lloc i any d'edició: Barcelona, 2012

Col·lecció: «Sopa de Llibres», Sèrie Verda, 195

Pàgines: 208

INTRODUCCIÓ

De rondalla és una novel·la que gairebé podríem qualificar d'aventures, en la qual l'Arnau, un estudiant de periodisme, accepta una feina que consisteix a fer de cangur de l'Alícia, una nena que té una malaltia pulmonar i que necessita que l'entretinguin. El metge de l'Alícia li ha recomanat que eviti les emocions fortes, i per això la seva mare diu a l'Arnau que eviti explicar-li contes. Tanmateix, el primer que fa l'Alícia quan es coneixen és demanar-li un conte, i allò que d'entrada ha de ser un relat inofensiu pren una altra dimensió quan la nena i l'Arnau entren dins la rondalla que el noi explica. Així serà com es capbussaran en «Les aventures d'en Joan de l'Ós», «El somni d'una nit de Sant Joan», «La fortuna de l'Estrella d'or» i «Les històries de l'avi Sabut» i canviaran el sentit de la història i el destí dels personatges. En alguns moments, ajudaran els personatges, però en alguns altres aquests s'enfadaran amb ells per la seva intromissió.

En la novel·la d'en Francesc Gisbert trobem un munt de personatges: alguns pertanyen al món actual (l'Alícia, l'Arnau, l'avi Nicolau, en Xiulet); uns altres són éssers de la mitologia catalana que pertanyen al món de les rondalles, com ara en Joan de l'Ós i la dona d'aigua, i uns darrers són personatges arquetípics dels contes tradicionals, com en el cas de l'Estrella d'or.

L'AUTOR

En Francesc Gisbert i Muñoz va néixer a Alcoi (Alacant) l'any 1976. És llicenciat en Filologia Catalana per la Universitat d'Alacant i treballa com a professor de secundària a València. És autor d'una gran quantitat de novel·les, algunes adreçades a un públic infantil i altres destinades a un públic adult, moltes de les quals han guanyat premis literaris. Entre les obres infantils, destaquen *Cinc viatges pel misteri*, *Misteris S.L.*, *Una llegenda per a Draco*, *El secret de l'alquimista*, *La llegenda del corsari*, *El fantasma de la torre* i *El misteri de la lluna negra*.

També ha publicat obres d'investigació sobre el patrimoni rondallístic i cultural, com ara *Màgia per a un poble. Guia de creences i criatures màgiques populars o A què juguem? Els nostres jocs i joguets tradicionals*.

LA IL·LUSTRADORA

La Lucía Serrano va néixer a Madrid l'any 1983, on va estudiar Belles Arts, i més tard es va traslladar a Barcelona. Ha il·lustrat diversos llibres, com, per exemple, *Els fantasmes de Bloody Hill*, de Tim Wilson (Bromera, 2008), *Set desitjos i un regal*, de Maria Àngels Juanmiquel (Barcanova, 2010), *Cama y cuento*, de Gonzalo Moure (Anaya, 2010), *Redondo* (Thule, 2011) i *Bolsillo* (República Kukudrulu, 2011), tots dos de Pablo Albo, i *Desafío lunar*, d'Ana Alonso (Anaya, 2012), i també revistes com *Cavall Fort* i *Tatano* i llibres de text.

A la Lucía també li agrada escriure i ha publicat *El día que olvidé cerrar el grifo* (Anaya, 2008), que va guanyar el premi Àlbum Infantil Ilustrado Princesa de Éboli i surt en la llista d'honor CLIJ 2009, *Yo quiero una mascota* (Thule, 2009), *Bona nit, monstres* (Barcanova, 2010) i *¡Qué niño más lento!* (Fondo de Cultura Económica Editorial, 2010), que va guanyar el premi del XIII Concurso de Àlbum Ilustrado A la orilla del viento.

L'ARGUMENT

De rondalla és la història de l'Arnau, un estudiant de periodisme que busca feina. Un dia, troba un anunci en el diari i decideix presentar-se a l'entrevista. La feina consisteix a fer de cangur d'una nena de deu anys, però són condicions indispensables tenir paciència, tenacitat i molta imaginació. Com que l'Arnau és el mitjà de cinc germans, creu que la feina serà senzilla i que no li vindrà de nou. Tanmateix, mentre es dirigeix a la casa on li han de fer l'entrevista, s'encreua amb una dona que en fuig amb la cara desencaixada. Tampoc no és un bon senyal quan la criada diu «un altre» i la senyora Alberta, la mare de la nena, li pregunta si creu en la màgia i afegeix que l'Alícia, la seva filla, sí que hi creu i que està convençuda que és víctima d'un encanteri. En aquest moment, l'Arnau ja es comença a fer la idea que la feina que li ofereixen no és una feina qualsevol.

Després que la senyora Alberta li recomani que no expliqui cap conte a la seva filla, l'Arnau es dirigeix a l'habitació de l'Alícia encuriósit per conèixer aquesta noia tan especial. Sense fer cas de la recomanació de la mare, en la primera trobada amb la nena l'Arnau li explica el conte de les aventures d'en Joan de l'Ós, però vet aquí que en un moment del relat, el noi es troba immers, juntament amb l'Alícia, en el món de les rondalles i descobreix el gran poder de la nena: endinsar-se en les històries que li expliquen i poder-les modificar. A partir d'aleshores, l'Arnau i l'Alícia viatjaran al món de les rondalles, on s'encreuaran amb diversos personatges, com ara gegants, follets, dracs, princeses, ogres, bruixes i dimonis, i on coneixeran una dona d'aigua, un rodamón i, fins i tot, el personatge de la mort.

GÈNERE, ESTIL I CONTEXT LITERARI

La novel·la d'en Francesc Gisbert és una actualització d'algunes rondalles que formen part de la narrativa popular. L'Alícia, la protagonista, té el poder o la capacitat d'entrar en la trama de les rondalles que li expliquen, participar-hi i modificar-les, de la mateixa manera que fan les tres bessones de la Roser Capdevila. L'autor exposa les rondalles en forma de relats aprofitant la història marc: l'Arnau, que fa de cangur de l'Alícia, li explica rondalles per tal d'entretenir-la.

El llibre consta de quatre rondalles que recreen ambients molt diferents i que funcionen com a relats independents. Ara bé, totes comparteixen uns trets propis de la rondallística popular: els protagonistes destaquen per la seva generositat, bondat i valentia, i els personatges secundaris els ajuden a complir les seves missions, com ara superar alguna prova o enfrontar-se a personatges que representen el mal (dracs, ogres, bruixes, dimonis, etc.).

L'autor utilitza un llenguatge molt ric, com ho demostren els noms dels personatges, que són molt descriptius i divertits, com, per exemple, el del gegant Tothoempassaràs, i també moltes frases fetes i paraules que, de ben segur, els joves lectors desconeixen.

EL TEMA I ELS SUBTEMES

El tema principal de l'obra és la paraula i, més concretament, la paraula que viatja a través de les rondalles. Aquestes són un dels recursos més antics per entretenir els infants, i això és precisament el que fa l'Arnau amb l'Àlicia: explicar-li rondalles, històries plenes de fantasia, de llegendes i de realitat.

D'una banda, gràcies al personatge de l'Àlicia, l'autor introdueix un aspecte que caracteritza les rondalles —l'element fantàstic—, perquè la nena té el poder d'entrar dins les històries que li expliquen i canviar-ne el rumb. Tots els personatges de les rondalles que l'Arnau explica reforcen aquest aspecte, ja que es tracta de personatges arquetípics de les narracions populars: gegants, ogres, follets, dracs, princeses, bruixes emmascarades que es fan passar per velletes, etc.

De l'altra, gràcies al personatge de l'avi de l'Arnau, l'autor presenta un dels aspectes més característics de les narracions populars: la transmissió oral de les històries d'avis a néts. Aquest aspecte mostra la importància del contacte entre les diferents generacions de la família, tal com es feia sobretot en el passat al camp, on els menuts, bocabadats, escoltaven els relats que explicaven els avis a la vora del foc, quan encara no existia la televisió. Gràcies al seu avi, l'Arnau coneix rondalles, ja que aquest li n'explicava quan era menut, i és així com pot comunicar-se amb l'Àlicia, la qual representa el món i el pensament infantil.

A grans trets, destaquen com a subtemes la por i l'amistat en «Les aventures d'en Joan de l'Ós»; l'astúcia i la bruixeria o el coneixement de les herbes en «El somni d'una nit de Sant Joan»; l'enveja i la bondat en «La fortuna de l'Estrella d'or», i la solitud, la vellesa, la mort, l'amistat i la valentia en «Les històries de l'avi Sabut».

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA SOBRE L'AUTOR I LA SEVA OBRA

Bibliografia

En Francesc Gisbert ha escrit aquests llibres:

- *Històries d'un institut* (Ed. Alcoi, 1995)
- *El misteri de la Lluna Negra* (Ed. Tabarca, 2000)
- *El secret de l'alquimista* (Ed. Bromera, 2001)
- *El fantasma de la torre* (Ed. del Bullent, 2002)
- *El somriure de l'esfinx* (Ed. Tabarca, 2003)
- *Una llegenda per a Draco* (Ed. El Bullent, 2004)
- *Misteris S.L.* (Ed. Bromera, 2004)
- *El llibre de les històries estranyes* (Ed. Bromera, 2005)
- *La meva família i altres monstres* (Ed. La Galera, 2006)

- *Les aventures de la Joana* (Ed. Fundació Bromera, 2006)
- *Les cares de la integració* (Ed. Bullent, 2007)
- *La llegenda del corsari* (Ed. Bromera, 2009)
- *A la contra* (Ed. Tabarca, 2009)
- *La Faula* (Ed. Marfil, 2009)
- *Cinc viatges pel misteri* (Ed. Barcanova, 2009)
- *La xiqueta de les històries* (Ed. Fundació Bromera, 2009)
- *Des de la foscor* (Ed. Baula, 2011)
- *El club dels Quatre Secrets* (Ed. Perifèric, 2011)
- *Quantes rondalles!* (Ed. Bromera, 2011)

I ha guanyat aquests premis:

1995 Premi Joan Fuster per *Històries d'un institut*

2000 Premi Ciutat de Torrent per *El misteri de la Lluna Negra*

2001 Premi de la Crítica de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana per *El misteri de la Lluna Negra*

2001 Premi Enric Valor per *El fantasma de la torre*

2003 Premi Ciutat de Burriana per *El somriure de l'esfinx*

2003 Premi Carmesina per *Una llegenda per a Draco*

2003 Premi Vicent Silvestre per *Misteris S.L.*

2004 Premi Laurèdia d'Andorra per *El llibre de les històries estranyes*

2005 Premi Folch i Torres per *La meva família i altres monstres*

2007 Premi Samaruch per *La meva família i altres monstres*

2009 Premi Bancaixa per *La llegenda del corsari*

2010 Premi Benvingut Oliver per *El club dels Quatre Secrets*

Si voleu saber més coses sobre l'autor i la seva obra, podeu consultar aquestes pàgines web:

www.clijcat.cat/index.php

Web del Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil en el qual trobareu la biografia de l'autor dins l'apartat «Diccionari d'autors de literatura infantil i juvenil».

<http://kukadellumm.blogspot.com.es/>

Bloc de la Lucía Serrano.

www.sre.urv.cat/rondcat/

Cercador de la rondalla catalana de l'Arxiu de Folklore del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili.

www.xtec.cat/~scervell/reculls/endevinalles.htm#cel

Pàgina web de la Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya que conté moltes endevinalles.

www.trementinaires.org/

Pàgina web del Museu de les Trementinaires de la vall de la Vansa i Tuixent.

www.festes.org

Hi trobareu informació sobre la Festa de l'Ós i sobre la nit de Sant Joan.

PROPOSTES DE COMPENSIÓ LECTORA

ABANS DE LA LECTURA

- 1 **Les rondalles.** El llibre que ara llegiràs es titula *De rondalla*. Què és una rondalla?

- 2 **A la vora del foc, una bona història.** Escriu el títol de tres rondalles o contes tradicionals que coneguis.

1.

2.

3.

DURANT LA LECTURA

1 **L'entrevista de feina.** Respon aquestes preguntes sobre la novel·la:

a) Quina és l'última pregunta que fa la mare de l'Àlícia a l'Arnau durant l'entrevista de feina?

b) Per què li fa aquesta pregunta?

c) Què demana l'Àlícia a l'Arnau la primera vegada que es veuen?

Les aventures d'en Joan de l'Ós

2 La història d'un Joan diferent de la resta. Fes aquestes activitats:

a) Digues per què en Joan de l'Ós és diferent de la resta de nens del poble.

b) Marca amb una creu les respostes correctes:

1. Per què tothom l'anomena així?

☐

Perquè és pelut com un ós.

☐

Perquè és malvat com un ós.

☐

Perquè quan era petit li deien que el seu pare era un ós.

2. Per què quan la seva mare decideix posar-lo a treballar ningú no el vol mantenir?

☐

Perquè treballa molt a poc a poc.

☐

Perquè menja molt.

☐

Perquè dorm massa.

c) Digues què es construeix en Joan de l'Ós abans de marxar de casa.

d) Digues què significa la frase «Amb seny i un bon garrot, de res no he de tenir por» que diu en Joan de l'Ós en la pàgina 30?

3 Els nous amics. Relaciona el nom dels tres gegants que es troba en Joan de l'Ós pel camí amb el que fa cadascun:

Arrencapins

Esclafamuntanyes

Bufanúvols

• Empeny els núvols cap on ha de ploure.

• Eixampla els camins.

• Aconsegueix fusta per fer bigues de vaixells.

- 4 **La veritable identitat de l'espectre de la cova.** Els quatre personatges es troben amb un espectre que els complica la vida. En Joan de l'Ós acaba descobrint que es tracta d'un follet que fa menys de quatre pams i decideix perdonar-li la vida a canvi que li expliqui un secret.

a) Quin és aquest secret?

b) Què dona el follet a en Joan de l'Ós perquè l'ajudi en la seva aventura?

- 5 **El sacrifici.** Respon aquestes preguntes sobre la novel·la:

a) Quin sacrifici està disposat a fer en Joan de l'Ós per desfer l'encanteri de la princesa?

b) Què demostra en Joan de l'Ós amb el seu sacrifici?

c) Per què el rei i la reina no volen que en Joan de l'Ós es casi amb la princesa?

6 El regne en perill. Primera missió. Pinta de color blau la resposta correcta en cada cas:

a) Quina prova ha de passar en Joan de l'Ós per demostrar el seu valor als pares de la princesa?

☐

Ha de lluitar contra els seus amics gegants i els ha de vèncer.

☐

Ha d'enfrontar-se a l'àliga que té atemorit tot el reialme.

☐

Ha de capturar la colla de bandolers capitanejada per en Rebentacaps.

b) Com actuen el rei i la reina després de fer aquest encàrrec a en Joan de l'Ós?

☐

Envien un emissari a en Bufanúvols i li diuen que es prepari per lluitar.

☐

Envien un emissari a en Rebentacaps per avisar-lo de l'arribada d'en Joan de l'Ós.

☐

Envien una colla de soldats perquè protegeixin en Joan de l'Ós.

7 Al món de les rondalles. L'Arnau comença a entendre el pànic que tenen les altres persones que han intentat fer de cangur de l'Àlícia.

a) Què fa la noia que espanta tant?

b) Com ho descobreix l'Arnau?

c) Com ajuden l'Àlícia i l'Arnau a en Joan de l'Ós?

d) Què fa, en Joan de l'Ós, del tresor que tenien els bandolers?

8 El regne en perill. Segona missió. Fes aquestes activitats:

a) Marca amb una creu la segona missió que ha d'acomplir en Joan de l'Ós per demostrar el seu valor al rei i a la reina:

☐

Ha de lluitar contra un drac de tres caps que viu al nord del regne i que devora els habitants d'aquella zona.

☐

Ha de lluitar contra una serp de set caps que viu al sud del regne i que devora el bestiar d'aquella zona.

☐

Ha de lluitar contra una serp de tres caps que viu al sud del regne i que devora els habitants d'aquella zona.

b) Digues com ajuden l'Àlícia i l'Arnau a en Joan de l'Ós en aquesta segona missió.

9 L'avellana. Respon aquestes preguntes:

a) En un moment donat, en Joan de l'Ós, l'Àlícia i l'Arnau necessiten recórrer a l'avellana que el follet havia donat al primer de tots tres. En quin embolic es troben?

b) Què passa quan en Joan de l'Ós esclafa l'avellana?

10 A bona hora em convides! Subratlla la frase que indica com acaba la història d'en Joan de l'Ós:

- S'acaba casant amb la princesa.
- Se'n va amb els seus amics a veure món.
- Surt del món de les rondalles amb l'Àlícia i l'Arnau.

El somni d'una nit de Sant Joan

11 L'Arnau en cerca d'ajuda. Respon aquestes preguntes:

a) A qui demana ajuda l'Arnau per tal que l'Alícia s'adormi sense daltabaixos?

b) Quina és l'arma infal·lible que aquest personatge proposa a l'Arnau?

12 La dona d'aigua. La Geni, la protagonista d'aquesta rondalla, visita la seva àvia, que li explica l'existència de la dona d'aigua. Qui és la dona d'aigua?

13 Porteu-me panical, colliu jusquiam. Respon aquestes preguntes:

a) A què es dedica l'àvia Eugènia?

b) Qui l'ajuda?

c) Què és en realitat, l'àvia?

14 L'oportunitat. Llegeix què diu l'àvia Eugènia en la pàgina 78 i fes les activitats:

«Vols saber un secret? Jo la vaig conèixer a la teva edat. I vaig superar la prova. Tu també la coneixeràs i tindràs la teva oportunitat.»

a) En què es convertirà la Geni si supera la prova? Encercla la resposta correcta:

Metgessa

Remeiera

Periodista

Botiguera

Farmacèutica

Veterinària

Bruixa

Contacontes

b) Què conta la llegenda que passa durant la nit de Sant Joan?

15 La Bruixa Hespèrida. La Bruixa Hespèrida és la rival de l'àvia Eugènia i envia els nyitús, els seus ajudants, a casa de l'àvia de la Geni.

a) Qui són aquests éssers? Si cal, consulta una font enciclopèdica.

b) Quins tres elements màgics ha de trobar la Geni abans que acabi la nit de Sant Joan?

1.

2.

3.

- 16 **Ja hi tornem a ser!** L'Àlícia i l'Arnau, juntament amb en Xiulet, tornen a ser dins la rondalla. L'Àlícia aconsegueix el primer ingredient que necessita la Geni, però la història no acaba pas aquí, ja que s'encreuen amb dos personatges més.

a) Qui és el personatge que viu a la cara nord de la muntanya, a l'obaga?

b) I el que viu a la cara sud, a la solana?

c) Què fan per aconseguir el segon ingredient que necessiten?

- 17 **L'Encantada dels Pous Clars.** Què dona l'Encantada a la Geni un cop han superat l'última prova?

La fortuna de l'Estrella d'or

18 La Carmota. Tria la resposta correcta en cada cas:

a) La protagonista d'aquesta rondalla es diu Carme, però li diuen Carmota Mala Pota. Per què l'anomenen així?

☐

Perquè un dia va caure i des d'aleshores va coixa.

☐

Perquè tot ho embolica i tot el que toca ho fa malbé.

☐

Perquè té les cames molt llargues de tan alta com és.

b) Quin problema tenen els pares de la Carmota Mala Pota amb la seva filla?

☐

No es vol casar.

☐

Es vol casar amb el noi més pobre del poble.

☐

Es vol casar, però no troba cap pretendent que es vulgui casar amb ella.

19 Els tres estudiants de bruixot. Respon aquestes preguntes:

a) Què li pregunten, a la Carmota, els tres nois que troba pel camí?

b) Com aconsegueix la Carmota aconseguir amb la seva resposta els tres nois?

c) Què ofereixen els tres bruixots a la Carmota com a recompensa?

d) Què li surt al front i com es dirà a partir d'ara?

e) Per què la Valentina, la germana de la Carmota, no té tanta sort com ella?

f) Què li surt al mig del front?

20 A la cabana. Respon aquestes preguntes:

a) Com tracten, l'Estrella d'or i la Valentina, els animals i la velleta que demanen aixopluc?

b) Quin regal fa la velleta a l'Estrella d'or? Què li diu?

c) Quin regal fa a la Valentina? Què li diu?

21 A la recerca de la Valentina. Respon aquestes preguntes:

a) Cap on es dirigeix l'Estrella d'or quan ensopega amb l'Alícia i l'Arnau?

b) Per què s'enfada amb ells?

c) Com l'ajuden?

22 L'encanteri. Fes aquestes activitats:

a) Escribe la frase que diu en què consisteix l'encanteri de l'ogre de la Calavera.

Converteix les persones en estàtues de sal
 Converteix les persones en estàtues de pedra
 Converteix tot el que toca en or
 Converteix les persones en estàtues de mel

b) Digues quines ordres reben l'Arnau i l'Àlícia de l'ogre de la Calavera.

1. _____
2. _____

c) Pinta de color groc el personatge que ajudarà l'Àlícia i l'Arnau a convertir en possible allò impossible.

El bruixot de la Calavera
 La Geni
 La Valentina
 Els nyitús
 La velleta
 L'esperança

d) Com aconseguixen complir les ordres de l'ogre i desfer l'encanteri del castell d'Aniràs i no en tornaràs?

Les històries de l'avi Sabut

23 La darrera història de l'Arnau. El protagonista de la darrera rondalla és l'avi Sabut, que viu mig any a casa de la filla i mig any a casa del fill.

a) Quins problemes té a casa de la filla?

b) Quin pla de supervivència posa en pràctica l'avi Sabut a casa de la seva filla?

c) L'altre mig any el passa a casa del seu fill. Com el passa?

d) Què és en realitat el «paradís» on el vol portar el seu fill?

e) Què creus que vol dir l'avi Sabut quan diu al seu fill «tal faràs, tal trobaràs»?

24 En Trenca-soles. Fes aquestes activitats:

a) Marca amb una creu qui és en Trenca-soles:

☐

Un pobre, un home de màgia que pot concedir qualsevol desig.

☐

Un pobre qualsevol.

☐

Un rodamón que treu regals de sota les pedres.

b) Digues què pot concedir, en Trenca-soles, a la resta de persones.

c) Encercla els desitjos que demana l'avi Sabut:

Bon menjar i bon beure.

Que qui s'enfili al cirerer s'acabi totes les cireres.

Conversa i companyia.

~~SALUT I BONA COMPANYIA.~~

Una vida molt llarga i molts diners.

Que qui pugui a la figuera del parc no en pugui baixar fins que ell ho digui.

d) Un bon dia la vida de l'avi Sabut canvia. Digues a què es dedica ara i què el fa feliç.

25 La mort. Un bon dia, la mort va a trobar l'avi Sabut.

a) Es pot emportar, la mort, l'ànima de l'avi Sabut? Per què?

b) Per què l'avi Sabut canvia de banc?

c) Qui són en Banyeta i en Butoni? Quina missió els han encarregat?

d) Què fan l'Àlícia i l'Arnau en aquesta rondalla?

e) Per què l'avi Sabut s'enfada amb ells?

f) Quin problema té l'avi Sabut?

g) On decideix anar? Per què?

h) El deixen entrar? Per què?

i) Finalment, on es dirigeix?

j) Perquè el deixin entrar, quin document ensenya l'avi Sabut?

k) Amb qui es retroba l'avi Sabut?

DESPRÉS DE LA LECTURA

Qüestions de lèxic

- 1 Els noms dels personatges.** Alguns dels personatges del llibre *De rondalla* tenen el mateix nom que uns altres personatges del món dels mites, les rondalles i els contes tradicionals.

Escriu el nom del personatge que correspon a cada definició:

1. Noble condemnat a cavalcar durant tota l'eternitat com a ànima en pena sobre un cavall negre, al qual surten flames per la boca i els ulls. Sempre va acompanyat per una colla de gossos diabòlics que li fan de seguici.

Nom del personatge: comte _____.

Es diu com el protagonista masculí de la novel·la.

2. Nena que persegueix un conill, cau dins un forat molt llarg i arriba a un país molt especial i diferent del nostre ple de meravelles.

Nom del personatge: _____.

3. Dona que envesteix l'Arnau mentre travessa el jardí per anar a l'entrevista de feina. Té el rostre desencaixat i està morta de por i corre descalça perquè ha perdut una sabata.

Nom del personatge: _____.

És la protagonista d'un conte.

4. Per Nadal se li gira feina, baixa per les xemeneies i porta regals als infants.

Nom popular del personatge: _____.

Nom real: _____.

5. Una de les nimfes que en l'antiguitat habitaven al jardí dels déus i que es dedicaven a tenir cura de l'arbre de la vida, que estava carregat de pomes d'or. Es diu igual que un dels personatges de la rondalla *El somni d'una nit de Sant Joan*.

Nom del personatge: _____.

És la rival de l'àvia Eugènia.

- 2 Els personatges de les rondalles.** En el llibre *De rondalla* hi ha quatre rondalles, que són històries fantàstiques i tradicionals que es conten des de fa molt de temps per entretenir els infants. En cadascuna d'aquestes rondalles, trobem un munt de personatges molt coneguts.

Escriu aquests personatges al costat de la rondalla en què surten. Atenció, hi ha personatges que surten en més d'una.

Tres gegants Nyíтус Dues germanes Bandolers Follets
 Vellela Bruixa Ogre Reina Dimonis
 Drac Princesa Rodamón Mort Rei Dona d'aigua Gegant Follet Serp

- a) Les aventures d'en Joan de l'Ós: _____

 b) El somni d'una nit de Sant Joan: _____

 c) La fortuna de l'Estrella d'or: _____

 d) Les històries de l'avi Sabut: _____

- 3 Animals voladors.** En la rondalla *El somni d'una nit de Sant Joan*, surten espiadimonis i papaorelles. Busca informació sobre aquests animals, completa les fitxes i enganxa'n una fotografia o fes-ne un dibuix:

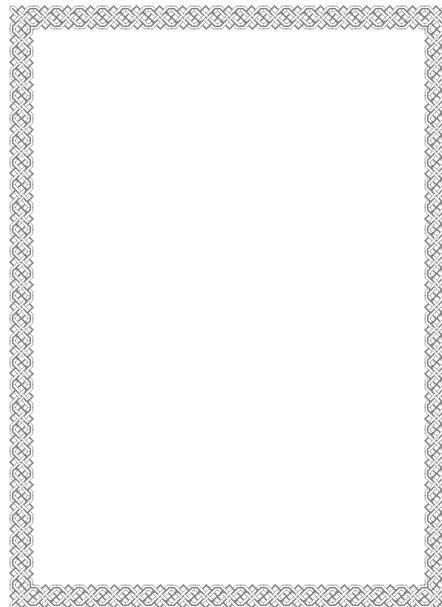
ESPIADIMONIS

Classe: _____

Características generales: _____

Hàbitat:

Altres noms:

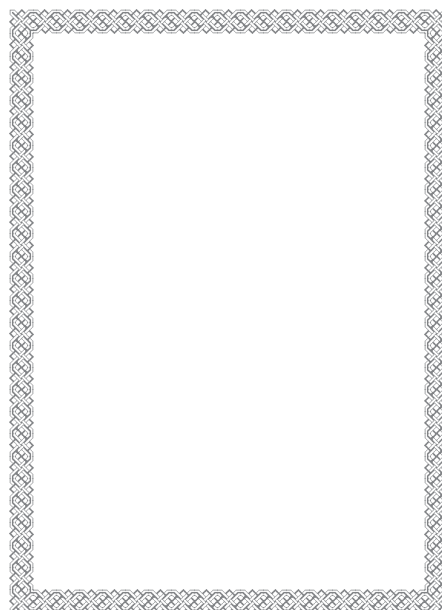
PAPAORELLES

Classe: _____

Características generales: _____

Hàbitat: _____

Altres noms: _____

- 4 **Les frases fetes de les rondalles.** Una frase feta és una expressió d'ús corrent que sempre té la mateixa forma i el mateix significat. Aquest significat és diferent del de les paraules que la formen si les pensem d'una en una. Amb el temps, algunes d'aquestes frases s'han anat perdent i ja no es fan servir gaire.

Pinta del mateix color cadascuna d'aquestes frases fetes o expressions de la novel·la amb la seva explicació. Si cal, consulta el diccionari. (Entre parèntesis t'indiquem en quina pàgina del llibre surt cada frase de la columna de dalt.)

☐	Sense encomanar-se ni a Déu ni al dimoni. (p. 27)
☐	No em vinguis amb sopars de duro. (p. 40)
☐	Amb cara de pomes agres. (p. 58)
☐	Feina feta no corre pressa. (p. 58)
☐	De mala lluna. (p. 62)
☐	És més difícil que trobar una agulla en un paller. (p. 72)
☐	Estava tocada del bolet. (p. 79)
☐	Els grans perdien l'oremus. (p. 79)
☐	La cançó de l'enfadós. (p. 116)
☐	Alguna flor farà llavor. (p. 175)
☐	Una cosa que es repeteix molt fins a irritar els qui l'escolten.
☐	Fer una cosa sense reflexionar.
☐	De mal humor.
☐	Es desorientaven, perdien la memòria.
☐	Descontenta.
☐	No m'expliquis un fet que no té importància com si fos magnífic.
☐	Les coses importants s'han de fer aviat.
☐	És molt complicat.
☐	Després de molts intents algun tindrà èxit.
☐	No estava bé del cap.

5 No hi veiem si no mirem. Respon aquestes preguntes:

a) Qui és la velleta que surt en la rondalla de l'Estrella d'or?

b) L'Àlícia pregunta a l'Arnau si la velleta és bona o dolenta i ell li respon que depèn de per a qui. Què creus que vol dir l'Arnau?

c) Qui és el pobre que surt en la rondalla de l'avi Sabut?

d) Qui és en realitat aquest personatge?

e) En la pàgina 175, l'avi Sabut diu: «El que passa és que no hi veiem si no mirem». Quina relació creus que té aquesta frase amb els personatges de la velleta i en Trenca-soles?

6 La carta de l'Arnau. Llegeix què escriu l'Arnau a l'Àlícia en la carta de la pàgina 200 sobre l'avi Nicolau i digues què significa: «Mentre les seves rondalles continuïn vives, ell i la resta d'avis del món no moriran del tot?»

AVALUACIÓ

1 Marca la resposta correcta:

a) A quin gènere literari pertany la novel·la que acabes de llegir?

☐

Al teatre

☐

A la narrativa

☐

A la poesia

☐

A cap

b) Què recull el llibre d'en Francesc Gisbert?

☐

Llegendes

☐

Novel·les

☐

Rondalles

☐

Sàtires

c) Qui narra la història?

☐

L'avi Nicolau

☐

L'Àlícia

☐

L'Alberta

☐

L'Arnau

d) Com s'anomena aquest tipus de narrador?

☐

Observador extern

☐

Narrador en primera persona

☐

Narrador omnipresent

☐

Narrador en tercera persona

e) Quan entra l'Àlícia en el món de les rondalles?

☐

Quan li expliquen un conte.

☐

Quan escriu una història.

☐

Quan dorm.

☐

Quan llegeix un conte.

f) Quin objecte porta l'Àlícia per guiar-se en el món de les rondalles?

☐

Un rellotge

☐

Els llibres que expliquen aquestes històries

☐

Un telescopi

☐

Una brúixola

g) Quines lletres hi ha en aquest objecte i què indiquen?

☐

La A, que indica alarma, i la S, que indica silenci.

☐

La D, que indica diversió, i la S, que indica sortida.

☐

La A, que indica aventura, i la S, que indica sortida.

☐

La A, que indica atenció, i la F, que indica fugida.

2 Marca la **C** si les afirmacions són certes o la **F** si són falses:

a) A en Joan de l'Ós li diuen així perquè s'havia trobat cara a cara amb un ós al bosc una nit de Sant Joan.

☐ C☐ F

b) En Joan de l'Ós sempre porta un garrot de vint arroves per protegir-se de qualsevol perill que el pugui amenaçar.

☐ C☐ F

c) Com que el rei i la reina posen tantes traves al matrimoni de la seva filla, en Joan de l'Ós decideix no casar-se amb la princesa. Al final, s'hi acaba casant el gegant Bufanúvols.

☐ C☐ F

d) L'àvia Eugènia explica a la Geni que cada bruixa té un ajudant assignat. El seu ajudant és un gripau que es diu Picarol.

☐ C☐ F

e) Per poder viatjar damunt el mussol Volantí, la Geni s'ha de fer tan menuda com en Picarol.

☐ C☐ F

f) L'Estrella d'or va al castell d'Aniràs i no en tornarà a buscar la seva germana Valentina, a qui l'ogre de la Calavera ha fet un encanteri. La Valentina ara està tancada en una habitació, dormint un son profund.

☐ C☐ F

g) Els follets que habiten dins la capseta que la velleta va donar a l'Estrella d'or perquè l'ajudessin ara viuen escampats per tot el món. Per això, es diu que l'enyorança és l'últim que es perdrà al món.

☐ C☐ F

h) Un dia l'avi Sabut rep la visita de la mort, però aquesta no es pot emportar la seva ànima perquè queda presa en un banc del parc on l'avi passa les hores. Per això, durant tot un any no mor ningú al món.

☐ C☐ F

PROPOSTES PER A LA DIVERSITAT

ACTIVITATS DE REFORÇ

1 Resum. Tria una de les quatre rondalles i resumeix-la. Tingues en compte aquestes indicacions:

- Segueix la mateixa estructura: plantejament, nus i desenllaç.
- No hi incloguis diàlegs. Si vols reproduir el que diuen els personatges, fes-ho d'una altra manera.

[illegible]

2 La descripció. Torna a llegir les pàgines de la 16 a la 20 i descriu amb les teves paraules com són l'Alícia i la seva habitació.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue lines, similar to standard notebook paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

ACTIVITATS D'AMPLIACIÓ

1 A la pell dels germans Grimm. Els germans Jacob i Wilhelm Grimm es van dedicar a recopilar els contes i les històries que es transmetien de forma oral a les diferents regions d'Alemanya i les van posar per escrit.

Imita els germans Grimm i escriu una rondalla o un conte popular que coneguis, que t'hagin explicat els avis, els pares o bé a l'escola i que no hakis llegit. Si no en recor-des cap, demana a una persona adulta que te n'expliqui un, escolta'l amb molta aten-ció i llavors resumeix-lo amb les teves pròpies paraules.

[illegible]

- 2 **Demana un desig.** En la rondalla de l'avi Sabut, en Trenca-soles pot complir els desitjos de les persones que mostren bondat i generositat.

Si un dia et trobessis algú com en Trenca-soles i et digués que pot fer realitat els teus desitjos, què li demanaries? Per què?

L'OPINIÓ DEL LECTOR O LA LECTORA

- 1 Imagina que vols recomanar el llibre que acabes de llegir a un amic o amiga.
Respon aquestes preguntes:

a) Com es titula?

b) De què tracta?

c) Li recomanaries? Per què?

d) Quina rondalla t'ha agradat més de totes? Per quin motiu?

e) Què és el que menys t'ha agradat del llibre? Per què?

PROPOSTES LÚDIQUES

1 Quan et converteixes en protagonista, ets tu qui escriu la història. Fes aquestes activitats en un full a part:

- Escull un personatge de cada rondalla de l'activitat 2 de la pàgina 26 i dibuixa'ls.
- Escriu una història en la qual surtin els quatre personatges que has triat.
- Inclou aquests aspectes en la història:
 - Un escenari, és a dir, el lloc o els llocs on passa l'acció.
 - Els quatre personatges que has triat i, si vols, algun altre que t'hagis inventat.
 - Un narrador, és a dir, la veu que explica la història.
 - L'estructura: plantejament, nus i desenllaç o final.
 - Un títol.

2 Les endevinalles de l'Encantada dels Pous Clars. Fes aquestes activitats relacionades amb la rondalla *El somni d'una nit de Sant Joan*:

a) Resol l'endevinalla que l'Encantada planteja a la Geni:

«Corro i volo sense ales ni cames;
em toques i no m'agafes.
Qui sóc?»

b) Resol l'enigma que l'Arnau planteja a l'Encantada:

«Amb prou em veus del tot;
amb massa no em veus gaire,
i amb una mica, em veus a mitges.
Qui sóc?»

c) Ara, prova de resoldre aquestes endevinalles:

1. Volo sense ales,
et toco i no em veus,
parlo sense boca
i camino sense peus.
Qui sóc?»

2. Qui és el qui es lleva
més de matí del món
i de vespre és el primer
que s'adorm?

3. Una cosa blanca, blanca
que s'agafa i no s'aguanta.

4. Un ramat d'ovelles
pasturen de nit
i no duen esquelles.

5. Som de família valenta
i pel fred no ens espantem,
puix que a l'estiu ens vestim
i a l'hivern ens despullem.

INTERDISCIPLINARIETAT

LLENGUA CATALANA I LITERATURA

- 1 Parleu de la importància de les rondalles com a forma de transmissió d'unes tradicions, uns valors i una manera de veure el món i la vida.
- 2 Comenteu la importància de la transmissió oral de pares a fills o d'avis a néts i de l'oralitat com a precedent de tota forma d'escriptura.
- 3 Parleu de diferents rondalles tradicionals catalanes i dels éssers mitològics que hi surten.
- 4 Comenteu els diferents gèneres literaris i, molt especialment, el narratiu, dins el qual trobem la rondallística, el teatre i la poesia.
- 5 Llegiu les obres que es recomanen en l'apartat «Literatura comparada» i amplieu la bibliografia amb altres rondalles catalanes, d'altres països o de reculls de contes com els dels germans Grimm.
- 6 Llegiu el fragment del «Cant VI» de *Canigó* de Jacint Verdaguer, en el qual apareixen diverses goges, dones d'aigua, per tal d'aprofundir en aquest ésser mitològic de la nostra tradició i per treballar un text poètic.
- 7 Representeu la rondalla d'en Joan de l'Ós. Us pot servir de referent l'obra *En Joan de l'Ós*, d'en Jordi Pujol i Cortès, que trobareu referenciada en l'apartat «Literatura comparada».
- 8 Parleu dels grans recopiladors de rondalles que trobem a bona part de territoris dels Països Catalans, com és el cas de Joan Amades i Valeri Serra i Boldú al Principat, d'Antoni Maria Alcover a les Illes Balears o d'Enric Valor al País Valencià.

CONEIXEMENT DEL MEDI

- 9 En la rondalla *El somni d'una nit de Sant Joan* l'àvia Eugènia representa la bruixeria blanca, i la bruixa Hespèrida, la negra. L'àvia Eugènia fa servir herbes medicinals, com ara el fonoll, la sàlvia, el poliol, la farigola i el romaní, per curar els mals de les persones que la visiten i l'Arnau també en fa servir per curar el mal de panxa del gegant Tothoempassaràs.

Digueu als nois i les noies que preguntin als pares quines herbes utilitzen a casa, tant amb finalitats medicinals com culinàries, i que les apuntin. A continuació, digueu-los que triïn alguna d'aquestes plantes i que consultin alguna font enciclopèdica per ampliar-ne la informació.

- 10 Feu una sortida a un lloc pròxim al centre escolar on pugueu observar diverses plantes autòctones de la zona, agafar-ne alguna mostra i fer-ne un herbari. Aprofiteu l'activitat per destacar la importància que han tingut les plantes per guarir malalties i també la importància de les dones que coneixien les virtuts de les plantes, algunes de les quals en l'antiguitat van ser titllades de bruixes.

- 11 Parleu de les trementinaires de Tuixent per exemplificar el cas de dones que guarien amb plantes. Podeu consultar aquesta pàgina web: www.trementinaires.org/

- 12 Parleu d'aquestes dues festes tradicionals que se celebren en alguns indrets de Catalunya i que estan estretament relacionades amb dues de les rondalles del llibre:

– El ball de l'ós, festivitat que es pot relacionar amb la rondalla d'en Joan de l'Ós i que parla de la importància de la figura d'aquest animal en les rondalles pirinenques. Se celebra el 2 de febrer, ja que pels volts d'aquesta data els óssos del Pirineu es comencen a despertar de la seva hibernació. Es creu que aquest dia l'ós es desperta i surt de la cova i que, en funció del temps que faci a fora, es despertarà del tot o bé se'n tornarà a dormir, en una metàfora del que succeeix en l'àmbit meteorològic. Aquesta creença ha generat en moltes poblacions dels Pirineus, Andorra i la Catalunya Nord una manifestació festiva anomenada festa de l'ós, ball de l'ós, cacera de l'ós o ball de l'óssa, en la qual un grup de personatges simulen empaitar, capturar i, finalment, «afaitar» un ós que entra al poble i fa tot tipus de malifetes.

– La nit de Sant Joan, que se celebra de diferent manera segons les famílies i les zones. Podeu parlar de les fogueres, de les baixades de les falles, etc. Aprofiteu que heu comentat un fragment del poema *Canigó* de Jacint Verdaguer en l'activitat 6 per parlar de la flama del Canigó.

Trobareu informació d'aquestes dues festes en aquesta pàgina web: www.festes.org.

TUTORIA

- 13 Remarqueu els valors que es desprenen de cada rondalla.
- 14 Analitzeu entre tots els protagonistes de les quatre rondalles i comenteu aquests trets que comparteixen:
- Gràcies a la bondat i la generositat dels seus cors, alguns personatges els ajuden.
 - En tots els casos, els personatges que els ajuden projecten una imatge diferent d'allò que són en realitat: és el cas del follet de la cova de la història d'en Joan de l'Ós, la velleta de la rondalla de l'Estrella d'or o en Trenca-soles, el rodamón que es fa amic de l'avi Sabut. Les aparences enganyen i, gràcies a la compassió que demostren els protagonistes, l'aparença desapareix i allò que és real els és revelat.
 - La importància de l'enginy, de la valentia i de la força, gràcies als quals aquests personatges resolen la tasca que els ha estat assignada.

LITERATURA COMPARADA

Les obres que es presenten a continuació poden ser útils per treballar el llibre *De rondalla* per dos motius: d'una banda, perquè parlen dels personatges que surten en la novel·la d'en Francesc Gisbert, com, per exemple, en Joan de l'Ós; de l'altra, perquè són contes o relats que contenen algun element que es repeteix, com en el cas de les germanes dels contes *Mare neu* i *La fortuna de l'Estrella d'or*, en què una de les quals és generosa i bondadosa i l'altra, en canvi, envejosa.

Les aventures d'en Joan de l'Ós

- AMADES, JOAN: «En Joan de l'Ós», dins *Les cent millors rondalles populars catalanes*. Barcelona, Labutxaca, 2009.
- COLL, PEP: *Muntanyes maleïdes*. Barcelona, Labutxaca, 2008.
- PUJOL I CORTÈS, JORDI / MARDUIX: *En Joan de l'Ós*. Barcelona, La Galera, 1992.

El somni d'una nit de Sant Joan

- «Els follets i el sabater», dins *Les millors rondalles dels germans Grimm*. Barcelona, Combel, 2007.
- SHAKESPEARE, WILLIAM: *Un somni de nit de Sant Joan*. Traducció de Josep M. de Sagarra. Barcelona, Institut del Teatre, 1979.
- TORTAJADA, ANNA: *A la muntanya de les ametistes*. Barcelona, Barcanova, 2004.
- VERDAGUER, JACINT: «Cant VI. El nuviatge», dins *Canigó*. Barcelona, Edicions 62, 1981.

La fortuna de l'Estrella d'or

- GRIMM, JACOB I WILHELM: *Mare neu*. Traducció de Miquel Martines i Castanyer. Barcelona, Joventut, 1986.

Les històries de l'avi Sabut

- *Aladí i la llàntia meravellosa*. Adaptat per Josep Vallverdú. Barcelona, La Galera, 1997.

Us recomanem especialment el relat de Joan Amades sobre en Joan de l'Ós, ja que explica els orígens d'aquest personatge mític, que està emparentat amb un dels animals més presents en les rondalles pirinenques, i també el llibre *A la muntanya de les ametistes*, ja que hi surt la dona d'aigua, un ésser de la mitologia catalana.

També podeu seleccionar alguns versos del «Cant VI» de *Canigó* de Verdaguer, especialment els que trobareu entre les pàgines 65 i 72, en els quals parlen o dialoguen diverses dones d'aigua, les goges.

SOLUCIONARI**ABANS DE LA LECTURA**

1. Les rondalles. Explicar què és una rondalla.

Resposta oberta.

2. A la vora del foc, una bona història. Escriure el títol de tres rondalles o contes tradicionals que coneguin.

Resposta oberta.

DURANT LA LECTURA

1. L'entrevista de feina. Respondre unes preguntes sobre la lectura.

- a) Li pregunta si creu en la màgia.
- b) Perquè l'Àlícia creu que la malaltia pulmonar que pateix és per culpa d'un encanteri.
- c) Li demana que li expliqui un conte.

Les aventures d'en Joan de l'Ós

2. La història d'un Joan diferent de la resta. Fer unes activitats relacionades amb la novel·la.

- a) Perquè quan tenia sis anys, en Joan de l'Ós era molt més alt que la resta de nens i, quan en tenia deu, tenia més força que qualsevol home del poble. Era molt fort, però molt bonadós.
- b) 1. Perquè quan era petit li deien que el seu pare era un ós.
2. Perquè menja molt.
- c) Es construeix un garrot de vint arroves de ferro.
- d) Significa que si actua correctament, pensant bé les coses abans de fer-les, i té una arma per defensar-se, com, per exemple, un garrot, no tindrà por perquè estarà ben protegit.

3. Els nous amics. Relacionar el nom d'uns personatges de la rondalla amb el que fa cadascun.

Arrencapins: aconsegueix fusta per fer bigues de vaixells.

Esclafamuntanyes: eixampla els camins.

Bufanúvols: empeny els núvols cap on ha de ploure.

4. La veritable identitat de l'espectre de la cova. Respondre unes preguntes sobre la lectura.

- a) El follet li diu que hi ha un rierol on una àguila va a beure. En realitat, aquesta àguila és una princesa víctima d'un encanteri que viu presonera en un palau. La princesa només pot sortir del palau convertida en àguila i hi ha de tornar abans que es pongui el sol. El follet avisa en Joan de l'Ós que si l'aconsegueix desencantar es podrà casar amb ella i que llavors es convertirà en un príncep.
- b) Li dona una avellana i li diu que, si està en perill, la trenqui, i que tot allò que demani li serà concedit; ara bé, només pot demanar un únic desig.

5. El sacrifici. Respondre unes preguntes sobre la lectura.

- a) Està disposat a tallar-se una cama per donar més carn a la princesa, que té l'aspecte d'una àguila, perquè està afamada. No li importa viure coix si la princesa recupera la felicitat.
- b) Demostra que li importa més la felicitat de la princesa que no pas la seva pròpia vida.
- c) Perquè descobreixen que és molt pobre.

6. El regne en perill. Primera missió. Marcar les respostes correctes sobre unes afirmacions de la novel·la.

- a) Ha de capturar la colla de bandolers capitanejada per en Rebentacaps.
- b) Envien un emissari a en Rebentacaps per avisar-lo de l'arribada d'en Joan de l'Ós.

7. Al món de les rondalles. Respondre unes preguntes sobre la lectura.

- a) L'Àlícia té el costum d'entrar al món dels contes que li expliquen.
- b) Ho descobreix quan s'adona que ell i l'Àlícia han entrat dins el conte d'en Joan de l'Ós.
- c) L'Àlícia i l'Arnau tiren pedres a cada un dels bandolers mentre són al voltant d'una foguera. Quan els bandolers comencen a barallar-se, l'Arnau i la nena aprofiten per alliberar en Joan de l'Ós, que està lligat a un arbre.
- d) El reparteix entre la gent del poble.

8. El regne en perill. Segona missió. Triar l'opció correcta per a una afirmació i respondre una pregunta sobre la lectura.

- a) Ha de lluitar contra una serp de tres caps que viu al sud del regne i que devora els habitants d'aquella zona.
- b) Entre tots tres preparen un pla. L'Alícia i l'Arnau desperten la serp, que surt de la cova on habita, i l'enlluernen. Després, li mostren el seu reflex en un mirall. Com que l'animal pensa que la imatge del mirall és una rival, l'envesteix. Aleshores, en Joan de l'Ós lliga la serp amb la corda i la penja pel coll.

9. L'avellana. Respondre unes preguntes sobre la lectura.

- a) Es troben encerclats per l'exèrcit del palau de la Lluna mentre són a la casa de camp que el rei i la reina els han ofert mentre esperen que arribi el dia del casament.
- b) Quan en Joan de l'Ós esclafa l'avellana, apareixen els seus amics, l'Arrencapins, l'Esclafamuntanyes i en Bufanúvols, que lluiten contra l'exèrcit del palau de la Lluna fins que aquest es rendeix.

10. A bona hora em convides! Triar el final correcte de la història.

Se'n va amb els seus amics a veure món.

El somni d'una nit de Sant Joan

11. L'Arnau en cerca d'ajuda. Respondre unes preguntes sobre la lectura.

- a) Demana ajuda al seu avi Nicolau.
- b) En Xiulet, el seu gos.

12. La dona d'aigua. Respondre una pregunta sobre un personatge de la novel·la.

La dona d'aigua és una princesa encantada que habita en un palau submergit a les aigües del riu Blanc i que només es fa visible la nit de Sant Joan. Pot concedir un desig a qui encerti l'enigma que li formularà.

13. Porteu-me panical, colliu jusquiam. Respondre unes preguntes sobre la lectura.

- a) Es dedica a rebre persones que li expliquen els seus dolors (mal de cap, problemes digestius...) i els recepta un saquet d'herbes, diferent per a cadascú, mentre els murmura unes oracions.

- b) Un parell de follets, un dels quals es diu Picarol.
- c) És una bruixa bona que elabora pocions i formula conjurs per ajudar la gent.

14. L'oportunitat. Destriar la informació correcta relacionada amb un personatge i resumir una llegenda.

- a) Bruixa.
- b) Durant la nit de Sant Joan, la nit més màgica de l'any, en què tot és possible, l'Encantada dels Pous Clars torna a la vida.

15. La Bruixa Hespèrida. Respondre unes preguntes sobre personatges del folklore català.

- a) Els nyitús són uns éssers petits com un gra de pols que entren per l'orella de la persona fins a arribar-li al cervell. No la maten, però sí que se'n mengen la memòria i li fan venir moltes ganes de dormir.
- b) 1. Llavors de falguera, 2. una escata de drac i 3. una vareta de virtuts nova.

16. Ja hi tornem a ser! Respondre unes preguntes sobre uns personatges del conte.

- a) El drac Fargus.
- b) El gegant Tothoempassaràs.
- c) L'Àlícia i l'Arnau aprofiten que el gegant Tothoempassaràs té mal de panxa i prometen ajudar-lo amb un remei d'herbes si, a canvi, ell els ajuda. El gegant accepta el tracte, però com que desconfia, fa una trena amb alguns dels seus cabells amb la qual lliga l'Àlícia i l'Arnau. A mesura que el noi i la nena caminen, el gegant va afegint més cabells a la corda per allargar-la. Els dos amics ajuden el gegant, ja que li porten les plantes que li fan passar el mal, i aquest compleix la part del seu tracte. En Tothoempassaràs ataca el drac, el tomba i el deixa immobilitzat perquè l'Àlícia i l'Arnau puguin arrencar-li les dues escates que necessiten.

17. L'Encantada dels Pous Clars. Respondre una pregunta sobre la lectura.

Li dona la vareta de virtuts nova, el tercer element màgic que necessita per alliberar la seva àvia del malefici.

La fortuna de l'Estrella d'or

18. La Carmota. Triar les respostes correctes d'entre unes quantes.

- a) Perquè tot ho embolica i tot el que toca ho fa malbé.
- b) No es vol casar.

19. Els tres estudiants de bruixot. Respondre unes preguntes sobre la lectura.

- a) Li pregunten quin dels tres és el més atractiu.
- b) Els fa posar en rotllana i respon que el més atractiu és el del mig, ja que pot ser qualsevol dels tres.
- c) Li ofereixen que es compleixi el seu desig de conèixer la bona sort per tal que no li diguin més Carmota Mala Pota.
- d) Li surt una estrella d'or. A partir d'ara es dirà Estrella d'or.
- e) Perquè no aconsegueix donar una resposta que acontenti els tres joves. Tot i que també diu que el més atractiu és el del mig, s'oblida de fer-los posar en rotllana.
- f) Li surten tres punts negres, que es converteixen en un gra i després en una pota de ruc.

20. A la cabana. Respondre unes preguntes sobre la lectura.

- a) L'Estrella d'or deixa entrar tots els animals del bosc dins la cabana perquè s'escalfin a la vora del foc i s'alegra de tenir companyia. Quan arriba la velleta, l'Estrella d'or li ofereix compartir l'esmorzar.
La Valentina també deixa entrar els animals a la cabana, però tracta molt malament els animals, que estan morts de por, i quan arriba la velleta, li ofereix per esmorzar un plat d'aigua bruta amb dues cullerades de cendra.
- b) Li regala una capsa d'or i plata dins la qual hi ha l'esperança i li diu que si mai perd l'esperança, que la podrà obrir donant-hi tres cops.
- c) No li dona res i li diu que segueixi el camí que porta al castell d'Aniràs i no en tornarà i que, un cop allà, el seu amo li pagarà com es mereix.

21. A la recerca de la Valentina. Respondre unes preguntes sobre la lectura.

- a) Cap al castell d'Aniràs i no en tornarà.
- b) Perquè quan pretén entrar al castell l'espanten apareixent del no-res, ensopega amb una arrel i es torça el turmell.
- c) L'ajuden entrant ells mateixos al castell i continuant la història.

22. L'encanteri. Destriar la resposta correcta d'entre unes quantes i respondre unes preguntes sobre la lectura.

- a) Converteix les persones en estàtues de pedra.
- b) 1. Netejar el palau de cap a cap en una sola nit.
2. Construir una ciutat vora el castell.
- c) L'esperança.
- d) Gràcies a l'esperança, la qual apareix quan l'Àlícia i l'Arnau donen tres copets a la capseta de l'Estrella d'or. De dins la capseta, en surten follets que es reparteixen pertot arreu i no deixen de netejar ni feinejar.

Les històries de l'avi Sabut

23. La darrera història de l'Arnau. Respondre unes preguntes sobre un personatge de la novel·la.

- a) Tot i que al piset de la seva filla hi viuen el matrimoni, quatre néts i dos gossos, l'avi Sabut s'avorreix molt, el fan anar a corre-cuita i també el fan treballar.
- b) Fa veure que aquells aliments que li van bé li fan mal i que, en canvi, aquells que són dolents per a la salut li encanten. Així, la seva filla i el seu gendre li comencen a donar els aliments que li agraden i que són saludable perquè creuen que li provoquen l'efecte contrari, ja que el que pretenen és que l'avi mori aviat.
- c) Té la sensació que viu sol, ja que l'ignoren i pràcticament mai no coincideix ni amb el fill ni amb els néts. Només coincideix amb l'assistenta, la Secundina.
- d) Un asil.
- e) Resposta oberta. Tanmateix, l'avi Sabut es refereix al fet que allò que fem a la vida, la vida en ho acaba retornant, de manera que si el fill vol portar el seu pare a l'asil perquè li fa nosa, pot ser que quan el fill sigui gran els néts també el tanquin en un asil. Per aquest motiu, és molt important que no fem als altres coses que no desitgem per a nosaltres mateixos i que els tractem com ens agradaria que ens tractessin.

24. En Trenca-soles. Destriar les respostes correctes d'entre unes quantes i respondre unes preguntes sobre la lectura.

- a) Un pobre, un home de màgia que pot concedir qualsevol desig.
- b) Pot concedir qualsevol desig a qui demostra bondat i generositat.
- c) Conversa i companyia i que qui pugui a la figuera del parc no en pugui baixar fins que ell ho digui.
- d) Ara es dedica a atendre els problemes dels altres amb la màxima atenció, escolta la gent que necessita ser escoltada. El fa feliç fer feliços els altres.

25. La mort. Respondre unes preguntes sobre uns personatges de la novel·la.

- a) No, perquè la mort s'asseu al banc on hi ha assegut l'avi Sabut i quan arriba el moment de marxar, no es pot aixecar del banc. Finalment, l'ànima de l'avi torna al seu cos i aquest recupera la vida.
- b) Perquè al banc on seia abans ara hi ha la mort, que l'esguarda.
- c) Són dos dimonis que han de pujar al món des de l'infern per anar a buscar l'ànima de l'avi Sabut, ja que la mort no se l'ha emportat.
- d) L'Àlícia i l'Arnau enganyen els dos dimonis perquè se'n vagin a un altre parc i no puguin trobar l'avi Sabut i, d'aquesta manera, no se'n puguin emportar la seva ànima.
- e) Perquè aquests eviten que els dimonis s'emportin la seva ànima.

- f) El seu cos va envellint, cada vegada té més malalties, té cent anys i pensa que ja va sent hora de morir, però l'Àlícia i l'Arnau li ho han impedit.
- g) Decideix anar a l'infern per demanar que l'hi deixin entrar.
- h) No, perquè, igual que la mort, els dimonis que hi ha darrere les portes de l'infern tenen por de l'avi Sabut.
- i) Finalment, es dirigeix al cel.
- j) Ensenya el document que li va signar la mort dient que el deixava viure eternament a canvi de poder seguir fent la seva feina.
- k) Amb en Trenca-soles, el qual no és un rodamón qualsevol.

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. Els noms dels personatges. Identificar uns personatges literaris a partir de la seva descripció.

1. Comte Arnau; 2. Àlícia; 3. Ventafocs; 4. Pare Noel, sant Nicolau; 5. Hespèrida.

2. Els personatges de les rondalles. Identificar els personatges de les diferents rondalles del llibre.

- a) Tres gegants, follet, princesa, bandolers, serp, rei, reina.
- b) Bruixa, nyitús, follets, gegant, drac, dona d'aigua.
- c) Dues germanes, velleta, follets, ogre.
- d) Rodamón, mort, dimonis.

3. Animals voladors. Completar unes fitxes sobre uns insectes que surten en el llibre.

Resposta oberta. A tall d'exemple:

Espiadimonis

- Classe: insecte.
- Característiques generals: té l'abdomen llarg i prim de colors lluent i virolats, amb quatre ales llargues i estretes (les del darrere més grans que les del davant) i amb uns ulls molt grossos.
- Hàbitat: vores d'aigua (rius, llacs, basses, etc.) i llocs clars i assolellats.
- Altres noms: libèl·lules, damisel·les, estiracabells, cavallets de Santmartí, cavallets del diable, teixidors, tallanassos, cavalls de serp, etc.

Papaorelles

- Classe: insecte.
- Característiques generals: té el segon parell d'ales ben desenvolupat, el qual, en repòs, es troba protegit sota el primer parell, que és més curt. Al final de l'abdomen té un parell de cercs dentats en forma de pinça.
- Hàbitat: dins cavitats i fruits trencats, sota escorces i pedres i altres indrets amb ombra i humitat.
- Altres noms: tisoreta, sastre, tallacames, talladits, etc.

4. Les frases fetes de les rondalles. Relacionar unes frases fetes o expressions de la novel·la amb el seu significat.

- Sense encomanar-se ni a Déu ni al dimoni (p. 27): Fer una cosa sense reflexionar.
- No em vinguis amb sopars de duro (p. 40): No m'expliquis un fet que no té importància com si fos magnífic.
- Amb cara de pomes agres (p. 58): Descontenta.
- Feina feta no corre pressa (p. 58): Les coses importants s'han de fer aviat.
- De mala lluna (p. 62): De mal humor.
- És més difícil que trobar una agulla en un paller (p. 72): És molt complicat.
- Estava tocada del bolet (p. 79): No estava bé del cap.
- Els grans perdien l'oremus (p. 79): Es desorientaven, perdien la memòria.
- La cançó de l'enfadós (p. 116): Una cosa que es repeteix molt fins a irritar els qui l'escolten.
- Alguna flor farà llavor (p. 175): Després de molts intents algun tindrà èxit.

5. No hi veiem si no mirem. Respondre unes preguntes sobre uns personatges de la novel·la.

- Una bruixa.
- La bruixa és bona o dolenta segons com sigui la persona amb qui tracta. Amb l'Estrella d'or és bona perquè la noia també ho és i tracta la velleta amb generositat. En canvi, la bruixa és dolenta amb la Valentina perquè aquesta la tracta de mala manera i és poc generosa.
- En Trenca-soles.
- En Trenca-soles no és cap pobre, sinó algú que pot complir els desitjos que demanen les persones que són bondadoses i generoses.
- Resposta oberta. Tanmateix, seria interessant que els noies i les noies parlessin i reflexionessin sobre la idea que les aparences enganyen, de manera que les persones o les coses no són sempre el que semblen.

6. La carta de l'Arnau. Expressar l'opinió sobre una afirmació de la novel·la.

Resposta oberta. Tanmateix, caldria reflexionar sobre el fet que les rondalles passen de generació en generació i que transmeten els coneixements i els valors amb els quals els nostres avis també van créixer i viure.

AVALUACIÓ

1. Triar la resposta correcta per a cada afirmació.

- a) A la narrativa.
- b) Rondalles.
- c) L'Arnau.
- d) Narrador en tercera persona.
- e) Quan li expliquen un conte.
- f) Una brúixola.
- g) La A, que indica aventura, i la S, que indica sortida.

2. Dir si unes afirmacions sobre la lectura són certes o falses.

- a) F, b) C, c) F, d) F, e) C, f) F, g) F, h) C.

ACTIVITATS DE REFORÇ

1. Resum. Triar una de les rondalles del llibre i resumir-la.

Resposta oberta.

2. La descripció. Descriure un personatge i un lloc del conte amb les seves paraules.

Resposta oberta.

ACTIVITATS D'AMPLIACIÓ

1. A la pell dels Grimm. Escriu una rondalla o un conte popular que els hagin explicat oralment.

Resposta oberta.

2. Demana un desig. Escriure un desig i justificar-lo.

Resposta oberta.

L'OPINIÓ DEL LECTOR O LA LECTORA**1.** Expressar la seva opinió sobre la novel·la.

- a) *De rondalla.*
- b), c), d), e) Respostes obertes.

PROPOSTES LÚDIQUES**1. Quan et converteixes en protagonista, ets tu qui escriu la història.** Inventar-se una rondalla a partir d'un guió.

Resposta oberta.

2. Les endevinalles de l'Encantada dels Pous Clars. Resoldre endevinalles i encanteris.

- a) L'aigua.
- b) La llum.
- c) 1. El vent, 2. el Sol, 3. la neu, 4. les estrelles, 5. els arbres.